

Посполіта А. О.

ФАНТАСТИЧНІ ЖІНОЧІ ПОСТАТІ У ПОЕЗІЇ БОЛЕСЛАВА ЛЕСЬМЯНА

Анотація. Дослідження присвячене окремим фантастичним жіночим постатям у творчості Б. Лесьмяна. Для того щоб отримати цілісний образ фантастичних жінок слід розглянути багато поезій поета. Дана тема, подібно як уся творчість польського поета, не є цілком дослідженою і все ще приховує багато таємниць, а її дослідники висловлюють все нові і нові гіпотези. У статті ми спробували не лише описати головні фантастичні постаті, але і їх витоки та дослідили як вони могли потрапити до метафізичного світу Болеслава Лесьмяна, а також та як у подальшому автор переосмислив їх роль у світі.

Ключові слова: фантастичні постаті, жіночі образи, метафізичний світ, фольклор, демонологія, міфологія, русалка, відьма.

Інформація про автора: Посполіта Анастасія Олександрівна, магістр, Інститут філології, кафедра полоністики, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка.

Електронна адреса: blond507@gmail.com

Pospolita A.

FANTASTIC FEMALE FIGURES IN THE POETRY OF BOLESŁAW LEŚMIAN

Abstract. The research is devoted to some fantastic female figures in the poetry of Bolesław Leśmian. In order to get a holistic image of fantastic women, many poetry should be considered. Like all the works of the Polish poet, this topic is not fully explored and still hides many mysteries, and its researchers express more and more hypotheses. In the article we tried not only to describe the main fantastic figures, but also their origins and explore how they could get into the metaphysical world of Bolesław Leśmian and how in the future the author rethought their role in the world.

In order to achieve this goal, we have taken into account the main features of the metaphysical picture of the world in B. Leśmian's work, determined the role and function of the female magical creatures inscribed in it, as well as outlined the origins and rethinking of the images by the author.

Considering some of the motives in the poetry of B. Leśmian, we can conclude that the artist drew them from folk poetry through the help of senior colleagues. Using mythological, fantastic or magical figures in his works, the poet gives them new features, meanings, and attributes new functions. It remains unquestionable that the presence of the poet in the territory of modern Ukraine and his contacts with the Russian and Ukrainian intelligentsia at that time had a profound influence on his formation as a poet, and also led to the construction of B. Leśmian's unique metaphysical world.

In this article, we have explored and analysed the main trends and inspirations in creating fantastic figures in Bolesław Leśmian's poetry. The Polish poet not only copies the images of his colleagues, but creates his own unique characters, placing them in his unique, thoughtful metaphysical world.

Witches, mermaids, maws, marvels and other creatures undoubtedly constitute an important component of the metaphysical world mentioned, are the bearers of information about this world, and are one of the elements of its sustainable functioning.

Key words: *metaphysics, Boleslaw Leśmian, poetry, magical, fantastic, mythological figures, female.*

Information about author: *Pospolita Anastasiia Oleksandrivna, Master, Department of Polish studies, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv.*

E-mail: *blond507@gmail.com*

Pospolita A.

FANTASTYCZNE POSTACIE KOBIECE W POEZJI BOLESŁAWA LEŚMIANA

Streszczenie. *Artykuł poświęcono fantastycznym postaciom kobiecym w dziełach B. Leśmiana. Podobnie jak wszystkie prace polskiego poety, ten temat nie jest w pełni zbadany i wciąż kryje w sobie wiele tajemnic, a jego badacze formułują coraz więcej hipotez. W artykule dokonano próby opisu głównych postaci fantastycznych, ale także zbadano ich pochodzenie i sposób, w jaki mogły wejść do metafizycznego świata Bolesława Leśmiana.*

Wzięto pod uwagę główne cechy metafizycznego obrazu świata w twórczości B. Leśmiana, określono rolę i funkcję wpisanych w niego żeńskich istot magicznych oraz opisano pochodzenie i interpretację autorską tych obrazów.

Biorąc pod uwagę niektóre motywy w twórczości B. Leśmiana, możemy stwierdzić, że artysta czerpał inspiracje z poezji ludowej. Wykorzystując w swoich pracach postacie mitologiczne, fantastyczne lub magiczne, polski poeta nadawał im nowych funkcji i znaczenia. Nie ulega wątpliwości, że obecność poety na terenach współczesnej Ukrainy i jego kontakty z ówczesną inteligencją rosyjską i ukraińską wywarły duży wpływ na jego wyobraźnię poetycką i kształtowanie wyjątkowego, unikatowego, metafizycznego świata Leśmiana.

W tym artykule zbadano i przeanalizowano główne tendencje i inspiracje kreowanych przez Bolesława Leśmiana fantastycznych postaci.

Słowa kluczowe: *fantastyczne postacie, poezja, Boleslaw Leśmian, rusalki, dziwożony, wiedźma, mitologia, folklor, świat metafizyczny.*

Nota o autorze: *Pospolita Anastazja c. Aleksandra, magister, katedra polonistyki, Instytut filologii, Kijowski Uniwersytet Narodowy imienia Tarasa Szewczenki.*

E-mail: *blond507@gmail.com*

Болеслав Лесьмян – один із польських поетів, творчість якого до сьогодні вважається загадковою, до кінця недослідженою і відкриває перед дослідниками літератури все нові і нові питання. Незвичність ліричних героїв, ситуацій, власний метафізичний світ, вмиле використання загальновідомих стилістичних фігур, мова творів є головними темами сьогоднішніх шукань у творчості польського поета

Теоретичну і методологічну основу статті складають поетичні твори Б Лесьмяна, а також праці Є. Чапелеуша, М. Гловінського, Зд. Лапінського, М. Сталі, Я. Тшнаделя, Ж. Налевайк-Турецької, А. Собеської, В. Василенка, Р. Стоун, М. Карвовської та ін.

Метою роботи є проаналізувати та дослідити фантастичні жіночі образи, зображені автором у його поезіях.

Щоб досягти даної мети, слід взяти до уваги основні риси метафізичної картини світу у творчості Б. Лесьмяна, визначити яку роль і функцію виконують вписані у ньому жіночі магичні істоти, а також окреслити витоки та переосмислення автором зазначених образів.

Проаналізувавши метафізичні мотиви у попередніх дослідженнях, ми можемо зробити певні висновки.

Тілесне буття є найвищою цінністю, тому духи і душа прагнуть втілитися в нього.

Людина може існувати лише у поєднанні з природою. За її допомогою вона може пізнати потойбіччя, Бога, однак, коли вона зливається з нею, то переходить у іншу форму буття, але не помирає. Через те, що людина не може пізнати Бога, боїться невідомого і несвідомого, вона страждає. Людина прагне пізнати Бога, але він не є її опікуном чи володарем.

Потойбіччя є розбудованим, окремим світом, там відбуваються мандрівки, поет постійно шукає подібності із землею. Воно є вигаданим, тому М. Гловінський називає його „представленим” [1, с. 234].

Сон у поезіях Болеслава Лесьмяна є не просто провідним мотивом, а й елементом композиції та часто виступає темою вірша.

Естетична думка Б. Лесьмяна сформувалася на основі твердження А. Бергсона, що розвиток життя можливий двома способами — за допомогою інтелекту і інстинкту. Слово, мова, а передусім свідомість є результатом інтелекту, але життя як примарний, невпинний процес змін, як таємнича дія існування розпізнається лише за допомогою інстинкту. Інстинкт у свою чергу дозволяє безпосередньо торкатися змінних життєвих подій, робить можливим безпосередній доступ до дійсності. Чистий інстинкт зумовлює те, що людина спонтанно бере участь у дії існування, але не є в стані переказати, ввібрати цей досвід. Щоб почав існувати такий акт комунікації треба включити інтелект. Лише поєднання обох джерел пізнання може розширити можливості людини до безвимірності існування.

Послідовно підтримуючи таку позицію, Б. Лесьмяна конструює свій метафізичний світ. Перш за все поет прагнучи, щоб його поезію не читали, а відчували.

Зустрічаємо у поезії дуже часто своєрідне потойбіччя. Це вільний від моралі простір, який є антропоцентричним, але не самостійним, відокремленим явищем, є місцем людської пригоди, місцем життя і смерті. Поету майже не цікавий космос як предмет окремого опису, його цікавить той простір, у якому на даний момент перебуває душа.

Слід зауважити, що лінія між буттям і небуттям у поезії вимальована дуже чітко. Буття ніколи не уподібнюється до небуття, а діє навпаки. Їх не можна змішувати і суміщати. Два світи творять різні просторові системи, які не залежать одна від одної. Потойбічний простір є автономним, і ми не знаємо знаходиться він вище чи нижче, далі чи ближче, але точно десь в іншому місці ніж реальність [1, с. 295].

Згідно з вершинами філософського трикутника „Природа – Бог – Людина”, проблема Бога є метафізичною загадкою філософського мислення, яка пов’язана з проблематикою буття людини з її онтологічними і екзистенційними особливостями на землі. Протягом усієї творчості Б. Лесьмяна провідними є антропологічний мотив, який вказує на міфічну проблематику, а також екзистенційний напрям. Поет підносить первинний антропоморфізм, який всюди бачить людські права і права Богів, які є подібними до людей. Бог є творцем, а люди є сумішшю неба і землі.

У представленому світі слід звернути увагу на ліричних героїв, котрі є носіями інформації, яка теж допомагає нам зрозуміти і уявити світ поета більш повно та точно.

Чи не найбільше чарують у поезіях незвичайні жіночі постаті. Такі як русалки („rusalki”), відьми („wiedźmy”), полудниці („południce”) і дивожони („dziwożony”).

Постать дивожони витоками сягає праслов’янських часів, коли вираз *divá žena означав «дика жінка». Доказами цього є чеське „divoky”, лужицьке „wódna žena”, гуцульське „dykaja žena”, болгарське „divite ženi”, словацьке „zive zony”. Ці істоти були огидними, незграбними, старими жінками з заплутаним волоссям та настільки обвислими грудьми, що їх можна було закидати на спину або використовувати під час прання замість прача. Вони викрадали молодих дівчат або немовлят та інколи підкладали своїх потворних дітей [8, с. 89].

Цікавим є питання як дані істоти проникли у вірші Б. Лесьмяна, а саме у вірш „Podlasiak” зі збірки „Klechdy polskie” та однойменної поезії „Dziwożona”, котра не ввійшла до жодної зі збірок.

Відомо, що дані істоти часто зустрічаються в іконографії слов’ян та слов’янській літературі XIX і поч. XX ст. Серед польських прикладів згадаємо вірш Я. Мальчевського, де читаємо: „Topielec w uściskach dziwożony” [8, с. 91].

Северин Гоцинський, Михайло Балуцький, Мирон (Aleksander Michaux), Марія Конопницька, Казимир Пшерва-Тетмаер, Віктор Гомулицький теж вписували подібних постатей у контекст своїх творів.

Дивожони були предметом зацікавлення і чеських письменників. Чеський ранній романтик і етнограф Карел Яромир у збірнику байок та народних подань презентує нам дещо відмінну постать, ніж маємо у польські літературній традиції. В одному з текстів під заголовком «O studánce Litoše» дивожону викрав закоханий чоловік і тепер вона відокремлена від своїх сестер, з якими вона купалась у криниці. Вона покірنا і віддана чоловіку, однак, дуже вразлива. Передчуваючи град, вона наказує, без відома чоловіка, винести з поля все зерно, що викликало гнів Голечка. У гніві він нагадує дружині про її походження, внаслідок чого вона йде від нього на завжди, залишаючи його у відчаї і наказуючи йому чекати дні та ночі у тому місці, де він побачив її вперше [8, с. 96].

Можна зробити висновок, що це не демонічна постать, хоч має надзвичайну силу і її дії мають чітку мотивацію.

У тексті вищезгаданого автора „Divé ženy” згадані постаті виражаючи свою вдячність, полюють і приносять здобич, а також допомагають та бавляться з пастушками.

Варто зауважити, що незважаючи на численні подібності та інспірації Б. Лесьмяна творами своїх сучасників, його дивожони є оригінальними створіннями. Він відкинув легкий шлях прямого наслідування попередників і зробив їх недемонічними. Дивожона з твору «Podlasiak» є дикою, пристрасною, спокусливою, але становить загрозу для людей, вона не настільки атакує загублених перехожих, наскільки виконує їхні бажання викликані жагою до поцілунків та пестоців. І тікає вона не для того, щоб накликати нещастя, а щоб бути вільною [8, с. 97].

Можна сказати, що ці дивожони поєднують та уособлюють силу природи та її інстинктивний характер. Жіночі постаті у „Ballada dziadowska” чи „Zaloty” є втіленням чуттєвості (у рядках „tanecznie zwinne ciało”, „język czerwony jak mak i wklęśły jak szółno”) та еротичних спокус, однак не прагнуть помститися. Натомість ваблять своєю красою і відвертістю тілесних бажань. Коли одна з них прагне отримати свободу розчарування одноруким, кульгавим чи Підліском, тоді стає підступною і спритною. Наприкінці творів, коли героїня йде у ліс, зображується так: „wolna, wyśmiewna, niedościgła” [8, с. 99].

Твір „Majka” зі збірника „Klechdy polskie” презентує нам ще одну магічну жіночу постать, натхнення для якої автор черпав зі слов'янської фольклорної традиції. Мавка – це українсько-російська демонологічна постать. Представляє собою молоду жінку без спини, за якою волочаться її криваві нутроці, може мати риб'ячий хвіст. Етимологія слова походить від старослов'янського „paw” - небіжчик, померлий. Мавки стали дуже популярним символом у російській літературі кін. 80 рр. ХХ ст. Зустрічаємо їх у творчості таких авторів як Сергій Городецький, Микола Ключев, Велимир Хлебников [7, с. 94].

На думку Володимира Василенка, фольклорна клехда „Majka” є співзвучною з драмою-феєрією Лесі Українки «Лісова пісня». Твори мають спільне генетичне джерело – українська народна демонологія, з якою автори познайомилися ще у дитинстві. Написані були на одному подиху, практично протягом місяця, далеко від України, у Франції і Грузії, а їх основою стали відомі обом авторам від давна народні легенди про «водних панн» [14, с. 106].

Центральною постаттю обох творів є русалка, обидва мають однакову фанбулу – нещасливе кохання головної фантастичної героїні до звичайного селянина котрий у кінці обирає іншу, звичайну чи багату дівчину. Такий любовний трикутник доповнюється і ускладнюється світоглядними питаннями: вибір дружини стає вибором життєвих засад. Зроблений героями вибір підтверджує, що звичайна пересічна людина не може вийти за рамки і відкрити таємниці природи. Твори поєднує пафос трагічного гуманізму, а також поразка чоловічих постатей у фіналі [16, с. 133].

Польська дослідниця Л. Лігенза стверджує, що твір Б. Лесьмяна є повністю заснований на творчості і віруваннях східних земель, особливо України. Спільні епізоди: спів закоханих, спроба русалки показати людині сенс природи і життя, намір показати русалок у звичайних сільських костюмах і умовах, поява іншої звичайної жінки, з якою чоловіки у фіналі зв'язують свою долю [4, с. 133].

Важливим є те, що праслов'янські істоти зображувалися дуже гарними, оголеними жінками з довгим волоссям. Вірилося, що русалки - це душі передчасно померлих дівчат, які намагаються зустріти випадкових перехожих і вбити їх. Вони люблять сміятися, танцювати і можуть залоскотати до смерті. На відміну від традиції, у клехді про яку йде мова Майка є жертвою людини, Марціна Дзюри. Лесьмян змінює роль традиційно характерну русалці, додаючи вірування та звичаї, поширені на території тогочасної України і водночас реконструює їх. Поет старався відтворити засади архаїчної уяви, а одночасно актуалізував і проблематизував викликані нею сенси. Створення фантастичної атмосфери зображено разом з увиразненням людського виміру того, що на перший погляд дивує незвичністю. У сцені де Майка дає Марціну, який не вміє читати, книги про підводний світ, автор прямо вказує, що Майка є постаттю з книги, а вся ситуація є казковою. Твір є інтертекстом – осучасненою клехдою, метою якої є реконструкція мотивів відомих із слов'янської філології. Поет зміщує акцент з фантастичної мотивації діяльності героїв на суспільні і психологічні мотиви, подібно як фантастика і реальність перемішуються у голові Марціна [7, с. 97].

Постать Майки у Б. Лесьмяна зазнала генетичного перетворення. Незрозумілим є онтологічний статус героїні. У разі вживання такого прийому, насувається питання, яку функцію виконує дегуманізація у фольклорі. Жанета Налевайк з цього приводу пише: «Здається, що одна з відповідей могла б бути наступною: якщо людина не тільки та, що закорінена у традиційній культурі, але також сучасна визнає щось нелюдським, відчуває себе вільною від того людського, що було визначено цією назвою. То перестає оцінювати власні погані вчинки, трактує їх швидше як необхідність і адекватну реакцію на контакт з силою, яку визначила як захисну. То приймає захисну позицію, без труднощів виправдовує власну незалежну поведінку. Показ пограничного, казкового статусу героїні, прототип якої треба шукати в українському фольклорі дозволив Лесьмяну розпізнати універсальні психологічні механізми, які відображають форму суспільного життя і людські вибори» [7, с. 95].

Мотив русалки був популярним у період романтизму. У російському символізмі це „Русалка” і „Морская царица” М. Лермонтова, „Русалка” О. Пушкіна. Богдан Залеський має „Rusałki. Fantazja”, „Rusałki”, „Ducha stepu”. Ципріан Норвід — «Rusałki». Русалки зустрічаються у творах Адама Міцкевича („Świtezianka”, „Rybka i Świtez”) та Юліуша Словацького („Balladyna”, „Beniowski”). Прикладом з української літератури може бути «Думка» Тараса Шевченка.

Очевидно, Б. Лесьмян у конструкції своїх магічних постатей черпав натхнення від попередників. Варто згадати твір „Відьма” („Wiedźma”), котрий є цілком оригінальним твором, однак, сам автор не приховував, що прагнув його написати схиляючись до романтичної традиції письма М. Гоголя.

В обох творах жіночі постаті презентовані як відьми, які є уособленням пекла природи, і водночас мають на меті випробувати чоловічу сутність, поставити під знак питання їх самоконтроль та ініціювати зміну, котра не відповідає очікуванням протагоністів, навпаки швидше їх висміюють та гротескно провокують.

Обидві відьми є класичним прикладом даних створінь у слов'янській демонології – активність проявляють вночі, мають незвичайну енергію, котра демонструється незважаючи на прийняті норми.

Представлені постаті відьом живуть наперекір усталеним звичаєвим нормам, своїми діями створюють хаос у суспільстві, перевертають світ навпаки. Викликають страх чоловіків, бо нагадують про їх смертність, а також через те, що зв'язок з ними порушує порядок ієрархії та загрожує втратою престижної функції у суспільстві.

Завдяки дезілюзії і гротеску вдалося показати зв'язок стереотипу жіночності з суспільними ролями.

У контексті жіночності та її ролі у метафізичній картині світу Б. Лесьмяна не варто забувати про російськомовний цикл „Песни Василисы Премудрой”. Образ головної героїні циклу є доповненням до загального образу жінки у творчості поета.

На ідейному рівні цикл ілюструє образ з картини „Софія-Премудрість” М. Реріха. На його картині Софія, представлена у вогні, стрімко летить над землею на білому коні як Всевишня Премудрість, котра об'єднує і охороняє всіх людей доброї волі та їх творчі досягнення під Прапором Миру, Прапором майбутнього синтезу [16, с. 157].

Образ Софії веде свої витоки не від католицьких образів, а від православних, хоча тут Реріх замість спокійного і урочистого образу ікон створює надзвичайно динамічний і експресивний твір. Його Софія летить на коні, як це прийнято для зображення Архангела Михаїла — воеводи — ватажка світлих сил. Замість німба Софія має диск сонця.

На думку В. Василенка цикл відображає онтологічно-архаїчну орієнтацію одного з напрямів пошуку сенсу російської мистецької культури початку ХХ ст. і функціонування у ній опоетизованого міфо-філософського розуміння засад одухотворення всього Всесвіту, орієнтації, у якій і через яку ряд авторів, таких як О. Блок чи В. Іванов шукали спосіб осягнути універсальну „живу істоту” [16, с. 157-158].

Діахронічні дослідження на тему появи і розвитку даних поглядів, ведуть до часів Платона і Спінози, а у мистецькому плані концентруються навколо основних естетичних і філософських поглядів епохи романтизму. Філософами Й. Гете („вічна жіночність”) і Ф. Шеллінга („душа світу”), котрі завдяки посередництву Ф. Тютчева і за участі московського гуртка „Общество Любомудрия” та його поетів, стали літературним субстратом російського символізму, повторно оновившись у творах В. Соловйова та О. Блока [16, с. 158].

Поетичний натуралістично-філософський пантеїзм, представлений у циклі „Песни Василисы Премудрой”, дозволяє зробити висновок про сакральність образу героїні. З її делікатних рис можна впізнати високо одухотворену істоту, подібно як Софія-Премудрість. Дане поняття характерне головним чином для православ'я з дуже складною онтологічною генезою і адекватною змістовою структурою.

Термін „софія” („sofia”) з’явився у античній Греції. В „Іліаді” ним позначали уміння теслі, Арістотель вважав його знанням про „причини і джерела” або знанням „про істоту”. Відомий дослідник християнської культури Сергій Аверінцев писав, що перші вчені, котрі визнали християнство прийняли біблійну думку Премудрості від александрійської іудейської та хеленістичної теології у тій платонічній переробці, якої вона зазнала у головах мислителів. Християнство почало асоціювати Софію-Премудрість з Ісусом Христом та Богородицею. Під її знаменами православ’я прийшло на Русь. «Софія стала найбільш повним мистецьким втіленням релігійної думки східного християнства», — пише Е. Марков [16, с. 159].

Софіологічний план героїні Б. Лесьмяна підтверджується тим, що Василіса не один раз порівнює себе з Богом: „Меня исполнил Бог душою благовонной...”, „... где сказка – там и Бог!”, „И Богу я могу присниться в небесах!”, „Ту жизнь, что мне дана, я долго золотила, – / И смерть мне нипочем! Я видывала смерть!” [16 с. 159].

Отже, розглянувши деякі мотиви у творах Б. Лесьмяна, можемо зробити висновки, що митець черпав їх із народнопоетичної творчості за посередництвом старших колег. Використовуючи у своїх творах міфологічні, фантастичні чи магичні постаті, польський поет надає їм нових рис, смислів, приписує нові функції. Беззаперечним залишається твердження, що перебування поета на теренах сучасної України та його контакти з російською і українською інтелігенцією того часу, мали неабиякий вплив на його формування як поета, а також зумовило побудову унікального, неповторного метафізичного світу Б. Лесьмяна.

Відомо, що філософською основою літератури початку ХХ ст., до якої хронологічно належав Б. Лесьмян є вчення Шопенгауера, яке розділяє традиційне поняття кохання на статевий потяг (*Geschlechtsliebe*) та метафізичну ідентичність (*caritas*). Філософські трактати Ніцше і Вагнера, у яких піднімається питання антагонізму статі започаткували у культурі образ *femme fatale*, фатальної жіночності, який став домінуючим в зазначеній епосі. В опозиції до таких тенденцій поетична уява Лесьмяна становить праєдність „релігія кохання» та кохання тваринно-людсько-панкосмічне. Захоплений первісною людиною у конструкції своїх коханок поет звертається до обрядової символіки. Його жіночі фігури як медіаційні буття визначають можливість переходу між засвітом і країною смертних. Жінки ніби поєднують ці два світи [2, с. 55-56].

Б. Лесьмян сильно акцентує увагу на зв’язку сакральності жінки з сакральністю *Tellus Mater* (Матері-Землі), при цьому жінку наділяє силою таємничості у містерії відновлення.

Лесьмянівські коханки: Майка, дивожона, полудниця, лісова русалка (*Majka, Dziwożona, Południca, Rusałka Leśna*) являються втіленням Землі. Є міфічними сиротами або каліками, медіаційними буттями, які мають здібність до висвітлення сакрального знання [2, с. 56].

На думку Мажени Карвовської інтепретація жіночності Б. Лесьмяном є близькою до антропології Георга Зіммера, котрий на зламі ХІХ – ХХ ст. належав до одного з найбільш визначних репрезентантів філософії життя, поряд з Ніцше і Бергсоном.

Основу цієї теорії становить людина, як буття, яке перетинає межі у різних аспектах. На відміну від патріархальної філософії, Зімел приписує вічній жіночності важливу культурознавчу функцію – символічне втілення дому. Жіночу інтуїцію і вроджену нелогічність утотожнює з умінням пізнавати глибинні таємниці буття [2, с. 57].

Гендерна філософія у теоріях Шопенгауера, Ніцше і Вагнера побудована на основі драматичної опозиції тілесного еротизму (жіноче начало) і духовності (чоловіче начало) як маніхейських сил. Лесьмян у свою чергу трактує жіночу тілесність як ієрофанію. Жінка як втілення сакральності Всесвіту бере участь у його духовному порядку. Таке бачення змінює напрямок пошуків сенсу антагонізму статей на їх гармонійне доповнення [2, с. 58].

Як згадувалося раніше, свою любовну магію поет будує на слов'янській демонології.

У конструкції постаті Майки поет акцентує увагу на її нічному способі життя і зв'язках з плідними силами природи: „Smukła, ze światłem księżycyca na obnażonych ramionach” [2, с. 56].

Водночас для представлення магічних постатей поет вводить прийоми, які мають на меті знищити ієрогамію - постаті мають різні епістемологічні позиції, різний онтологічний статус і естетичні очікування. Герой, введений у коло магічної культури, не дозволяє в ній залишитися. Страх перед Танатосом спричиняє, що Дзюра не перетинає коло sacrum, він залишається у профанній сфері, безпечній і відомій. Спроба ініціації веде лише до розпізнання екзистенційної ситуації героя, розкриваючи його страхи.

У структурі дивожони домінує символіка еротична – головна жіноча постать наділена теплим, липким від меду тілом, вустами налитими кров'ю і язиком червоним, як мак. Ієрогамію в творі розкриває поет, дерево на, якому вона мешкає є місцем любовної зустрічі неба і землі.

Підлісок, дубовий вампір, єдиний з учасників любовного трансу пізнає відродження, через покусані комарами губи русалки.

Полудниця відома з антропології слов'ян як Житня баба, котра виконувала важливу функцію у вегетаційних обрядах.

На думку Б. Лесьмяна, дякуючи посередництву демона відбувається зустріч людини з вічністю – Свідригою і Мидригою у любовному екстазі (у творі це одержимий танець), парадоксальним є те, що ці буття видаються героям звиклими.

Лісова Русалка, яка зустрічається у двох творах „Pierrot i Kolombina» oraz „Skrzypek orętanu». Постає перед читачами стилізованою під Деметру та Персефону (доступ до підземного світу), веде свого коханого Перота через любовне втаємничення до визволення з обмежень людської смертності.

У творі „Zdziczenie obuczajów rośmiertnych” письменник використовує прийом перетворення у дерево – скривджена і принижена Кшеміна перетворюється у вербу. Герої, що опинилися у любовному прямокутнику, переживши ініціаційну смерть, пізнали вічність. Оскільки у метафізичній картині світу Б. Лесьмяна Бог-Отець покинув людину. Телурична любовна магія замінює втрачену обіцян-

ку про безсмертя, що пояснює присутність регенераційної символіки у всіх представлених жіночих постатях. Деметра є „матір'ю зерна” („matką ziarna”), збіжжя присутнє у семантичному полі Майки („czekałam na siebie w pszenicy, jak się czeka w alkowiu”) і полудниці, котра перебуває на полі у період вегетації. Мак – атрибут грецької богині плодovitості є важливим для створення образу дивожони („usta nabrzmiałe krwią, język czerwony jak mak”). Лісова русалка є хтонічним божеством, оскільки може спускатися під землю і відроджуватися [2, с. 58].

Слід зауважити, що практично усі жіночі постаті ведуть свою активність вночі: Майка починає після заходу сонця і завершує свої діяння на світанку, дивожона носить у плечах світло місяця. Ізоморфізм жінок і місяця досягається через зв'язки символіки плодучості і смерті, що є одним з основних архетипів регенерації. Майка подорожує по луках у царстві мертвих, дивожона живе у проваллі дубового дулла, русалка демонструє свою силу у вигляді блиску, який постає над могилою.

Дослідники творчості Болеслава Лесьмяна часто підтверджують зв'язки і вплив на творчу натуру польського письменника французьких символістів. Якщо говорити про творення жіночих постатей теж бачимо подібності. Е. По у своїх творах естетизував різні жіночі постаті – прекрасні, хворі, помираючі, померлі, меланхолійні. Ш. Бодлер висловив думку, що у його творах немає кохання, а героїні є меланхолійними та здібними зменшити і утамувати будь-яку пристрасть. Символіст зауважує, що у творах, крім особливої пристрасті до естетики гротеску і макабри, немає жодного натяку на любов чи чуттєвість. У творах Б. Лесьмяна ми не можемо знайти чіткі подібності у цьому плані, однак можна вказати на групу творів, де присутня естетизація померлих жінок, а також, подібно як у американського, у польського поета присутнє подвоєння жіночих постатей (дві дівчини Синдбада, Свідрига і Мідрига, подвійна дівчина Знікомка) [7, с. 57].

Отже, у даній статті ми дослідили та проаналізували основні тенденції та інспірації у творенні фантастичних постатей у творчості Болеслава Лесьмяна. Польський поет не просто копіює образи у своїх колег, а створює своїх неповторних героїв поміщаючи їх у своєму неповторному, продуманому метафізичному світі.

Світ фантастичних постатей Б. Лесьмяна є дуже різноманітним. Для того, щоб якнайширше зрозуміти та уявити цю сферу метафізичного світу польського поета, слід ознайомитися з якнайбільшою кількістю творів поета.

Відьми, русалки, мавки, дивожони та інші створіння безсумнівно становлять важливу складову згаданого метафізичного світу, є носіями інформації про цей світ, є одним з елементів його сталого функціонування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Głowiński M. Zaświat przedstawiony: szkice o poezji Bolesława Leśmiana. – Kraków, 1998. – 363 s.
2. Karwowska M. Fenomen kobiecości w wyobraźni poetyckiej Bolesława Leśmiana na tle europejskiej refleksji antropologicznej//Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Literacka.- 2016.- 16(36). – S. 51-61

3. Leśmian B. Dzieła wszystkie // J. Trznadel. - Warszawa: PIW, 2010-2012. - T. 1-4
4. Ligęza L. «Klechy polskie» Bolesława Leśmiana na tle // Pamiętnik literacki. - 1968. - Z. 1. - S. 111-147.
5. Łapiński Z. Metafizyka Leśmiana // Studia o Leśmianie / [zbiór prac naukowych / pod red. Michała Głowińskiego i Janusza Sławińskiego]. - W. : Państw. Instytut Wydawniczy, 1971. - S. 40-52.
6. Nalewajk Ż. Inicjacja w doświadczenie czasu – groteskowe piekło natury. Wj Gogola jako kontekst literacki Wiedźmy Bolesława Leśmiana // Tekstualia. Palimpsesty Literackie Artystyczne Naukowe. - 2012. - № 2 (29). - S. 45-58.
7. Nalewajk Ż. Leśmian międzynarodowy – relacje kontekstowe. – Kraków, 2015. – 330 s.
8. Nalewajk Ż. Leśmianowski dziwożony oraz ich słowiańskie konteksty (literackie i nie tylko) // Tekstualia. Palimpsesty Literackie Artystyczne Naukowe. – 2018. - №1 (52). - S. 89-100.
9. Sobieska A. Twórczość Leśmiana w kręgu filozoficznej myśli symbolizmu rosyjskiego. - Kraków, 2005. - 352 s.
10. Stala M. Jam jest miejsce spotkania. Duch, dusza i ciało w poetyckiej antropologii Leśmiana // W kręgu Młodej Polski : prace ofiarowane Marii Podrazie-Kwiatkowskiej : [zbiór prac naukowych / red. M. Stala, F. Ziejka]. – Kraków : Universitas, 2001. – S. 103–125.
11. Stone R. Poezja Leśmiana a romantyzm polski // Pamiętnik Literacki. – 1974. - Z. 2. - S. 147-164.
12. Trznadel J. Twórczość Leśmiana [Próba przekroju]. – W. : PIW, 1964. – S. 377.
13. Twórczość Bolesława Leśmiana: studia i szkice / pod red. Tomasza Ciesłaka, Barbary Stelmaszczyk. – Kraków, - 2000. - 432 s.
14. W. Wasyleńko Kijowskie lata leśnego miana // Ukraińskim tropem polskich pisarzy XIX i XX w. Poznań WFL 1996, ss. 101-116.
15. Wasyleńko W. O kresowości „Klechy polskiej” Leśmiana // Kresy. Syberia. Literatura. Doświadczenia dialogu i uniwersalizmu// pod red. Eugeniusza Czapplewicza, Edwarda Kasperskiego. - Warszawa, 1995. - S. 127-134.
16. Wasyleńko W. W kręgu rosyjskojęzycznej poezji Bolesława Leśmiana // Poetyki Leśmiana. Leśmian i inni // pod red. Eugeniusza Czapplewicza i Witolda Sadowskiego. – Warszawa, 2002. – S. 139-162.